

06.09.2013

Lausuntopyyntö selkokiehisen turvallisuusviestinnän raportista ja suosituksista

Hankkeen työryhmä pyytää jakelussa mainituilta tahoilta lausuntoa selkokiehisen turvallisuusviestinnän raportista ja suosituksista.

Selkokiehinen turvallisuusviestintä -hanke on yksi sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteistä. Selkokiehisen materiaalin käyttäjiä on Suomessa yli 300 000 henkilöä. Selkokielestä hyötyvät ihmiset, joiden kielitaidon puutteet vaikeuttavat yhteiskunnan toimintaan osallistumista sekä selviytymistä arjen tilanteista. Äidinkieleltään vieraskielisten lisäksi selkokielestä hyötyvät myös ihmiset, joilla on kielellisiä vaikeuksia (neurologisia ongelmia, sairauksia), vammaiset henkilöt, lapset ja nuoret sekä ikäihmiset.

Selkokiehinen turvallisuusviestintä -hankkeen tavoitteena on edistää selkokiehisen viestinnän kehittämistä sisäasiainhallinnossa. Hankkeen työryhmä on laatinut raportin, joka sisältää tietoa selkokiehien periaatteista ja käyttäjäryhmistä, sisäasiainhallinnossa tuotetusta turvallisuusviestinnästä sekä suosituksia, millaista selkokiehistä turvallisuusviestinnän materiaalia viranomaisten tulisi tulevaisuudessa tuottaa.

Keskeisenä asiantuntijana hankkeessa on toiminut Selkokeskus.

Lausunnot tulee toimittaa sisäasiainministeriöön **23.9.2013 mennessä** osoitteella hare@intermin.fi ja viestinta@intermin.fi. Lausuntoyhteenvetoa varten lausunto tulee lähettää Word-tiedostona.

Viestintäjohtaja Kaija Uusisilta

Tiedottaja Kaisa Huikuri

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä. Sisäasiainministeriö SM 06.09.2013 klo 13.04. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Selkokiehinen turvallisuusviestintä -raportti

Jakelu

Sisäasiainhallinnon virastot
Sisäministeriön osastot ja yksiköt

Selkokiehinen turvallisuuviestintä sisääasiainhallinnossa

Suosituksia viestinnän kehittämiseksi

Sisäinen turvallisuu

SISÄASIAINMINISTERIÖN JULKAISU 23/2013

SISÄASIAINMINISTERIÖ
Sisäinen turvallisuus

Selkokieline turvallisuusviestintä sisäasiainhallinnossa

Suosituksia viestinnän kehittämiseksi

Helsinki 2013

Sisäasiainministeriö
Monistamo
Helsinki 2013

ISSN 1236-2840
ISBN 978-952-491-865-7 (nid.)
ISBN 978-952-491-866-4 (PDF)

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Selkokielineen turvallisuusviestintä -hankkeen työryhmä, puheenjohtaja, tiedottaja Kaisa Huikuri sihteeri, tiedottaja Mikaela Carlsson		Julkaisun laji Raportti ja suositus	
		Toimeksiantaja Sisäisen turvallisuuden ohjelma	
		Toimielimen asettamispäivä 25.4.2013, SM016:00/2013	
Julkaisun nimi Selkokielineen turvallisuusviestintä sisäasiainhallinnossa			
Julkaisun osat Raportti ja suositus			
Tiivistelmä Sisäministeriö asetti selkokielineen turvallisuusviestintä -hankkeen 25.4.2013. Hanke on osa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa, jonka tavoitteena on parantaa arjen turvallisuutta Suomessa ja ennaltaehkäistä turvallisuusongelmia. Selkokieleen keskittyvän hankkeen tavoitteeksi asetettiin maahanmuuttajataustaisen väestön turvallisuuden parantaminen. Heikosti suomen tai ruotsin kieltä osaavia henkilöitä tulee paremmin huomioida turvallisuuteen liittyvässä viranomaisviestinnässä. Hankkeen tehtävänä oli laatia sisäministeriön hallinnonalan virastoille suositus siitä, mitä turvallisuusviestintään liittyviä materiaaleja tulisi olla selkokielisinä saatavilla. Hankkeen tehtävänä oli: • määritellä, mitä selkokielisyydellä tarkoitetaan • selvittää, mitä materiaaleja selkokielellä on jo saatavilla • määritellä, mitä turvallisuusviestinnän materiaaleja tulisi selkokielellä olla saatavilla • kirjoittaa suositus sisäministeriön hallinnonalan virastoille selkokielisten turvallisuusviestintämateriaalien tuottamisesta Hankkeen toteuttamiseksi perustettiin työryhmä, jonka toimikausi oli 25.4.-30.9.2013. Työryhmän tekemässä nykytilan kartoituksessa ilmeni, että selkokielistä turvallisuusviestinnän materiaalia on tuotettu sisäasiainhallinnossa hyvin vähän. Suunnitelmia sen tuottamiseksi ei myöskään juuri ollut, mutta viranomaistahot kokivat aiheen ja siihen panostamisen tärkeäksi. Selkokeskuksesta saaduista tiedoista ilmeni, että maahanmuuttajien lisäksi selkokieltä tarvitsevat muutkin käyttäjäryhmät, esimerkiksi ikääntyvät kansalaiset. Hankkeen työryhmä laati taustatietojen ja saamiensa lausuntojen sekä nykytilan kartoituksen pohjalta suunnitelman, joka sisältää suositukset selkokielisen turvallisuusviestintämateriaalin tuottamiseksi.			
Avainsanat (asiasanat) viestintä, sisäasiainhallinto, kehittäminen, sisäinen turvallisuus, pelastustoiminta, väestöryhmät, yhteistyö			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-866-4 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut 23		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-865-7
Kokonaissivumäärä	Kieli suomi	Hinta 20,00 € + alv	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)	Typ av publikation	
	Uppdragsgivare	
	Datum för tillsättandet av organet	
Publikation (även den finska titeln)		
Publikationens delar		
Referat		
Nyckelord		
Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-866-4 (PDF), www.intermin.fi/publikationer		
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 23		ISSN 1236-2840
Sidoantal	Språk	ISBN 978-952-491-865-7
Pris 20,00€ + alv		Sekretessgrad
Distribution Inrikesministeriet		Förläggare/utgivare Inrikesministeriet

Sisäasiainministeriölle

Valtioneuvosto teki kesäkuussa 2012 periaatepäätöksen kolmannesta sisäisen turvallisuuden ohjelmasta. Ohjelman painopiste on hallitusohjelman linjausten mukaisesti arjen turvallisuudessa.

Selkokieline turvallisuuviestintä -hanke on yksi sisäisen turvallisuuden ohjelman yli kuudestakymmenestä toimenpiteestä. Toimenpiteiden tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä, lisätä turvallisuutta ja parantaa viranomaisten välistä yhteistyötä.

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että Suomi on Euroopan turvallisim maa, jossa ihmiset ja eri väestöryhmät kokevat yhteiskunnan yhdenvertaisena ja oikeudenmukaisena. Selkokieli hanke liittyy näihin tavoitteisiin sekä siihen, että vieraskielisten asukkaiden määrä kasvaa Suomessa ja että turvallisuusviranomaisten palveluita tulee kehittää väestön tarpeita vastaavaksi.

Äidinkieleltään vieraskielisten lisäksi selkokielestä hyötyvät myös ihmiset, joilla on kielellisiä vaikeuksia (neurologisia ongelmia, sairauksia), vammaiset henkilöt, lapset ja nuoret sekä ikäihmiset.

Keskeisenä asiantuntijana hankkeessa on toiminut Selkokeskuksen johtaja Leealaura Leskelä. Selkokeskus edistää Suomessa selkokielistä tiedonvälitystä ja kulttuuria. Selkokeskus on osa Kehitysvammaliiton toimintaa, mutta keskus palvelee kaikkia selkokielestä kiinnostuneita tahoja.

Hankkeen työryhmän puheenjohtajana on toiminut tiedottaja Kaisa Huikuri ja sihteerinä tiedottaja Mikaela Carlsson, sisäministeriön viestintäyksiköstä. Työryhmän jäseninä ovat toimineet erikoissuunnittelija Kia Vertio sisäministeriön sisäisen turvallisuuden sihteeristöstä, tiedottaja Jukka Matilainen Poliisihallituksesta, riskienhallintapäällikkö Jari Lepistö Jokilaaksojen pelastuslaitokselta, tiedotussihteer i Marja Naapuri Rajavartiolaitokselta, tiedottaja Katri Kalliomäki Hätäkeskuslaitoksesta, viestintäpäällikkö Hanna Kautto Maahanmuuttovirastosta, viestintäpäällikkö Helena Grönstrand Suomen Pelastusalan Keskusjärjestöstä ja tiedottaja Anna Vuorinen Suomen Punaisesta Rististä.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä jättää kunnioittavasti ehdotuksensa sisäasiainministeriölle xx.11.2013

Kaisa Huikuri

Mikaela Carlsson Kia Vertio Jukka Matilainen

Jari Lepistö Marja Naapuri Katri Kalliomäki

Hanna Kautto Helena Grönstrand Anna Vuorinen

Sisälly

1 Hankkeen keskeiset käsitteet.....	2
1.1 Selkokieli	2
1.2 Turvallisuuviestintä.....	3
2 Selkokieline materiaalin käyttäjäryhmät	4
3 Nykytilanne: Kartoitut selkokielineistä turvallisuuaiheistä materiaaleista.....	5
3.1 Sisäasiainhallinnossa tuotetut materiaalit	6
4 Suositukset.....	9
4.1 Suunnitelma selkokielineen materiaalin tuottamisesta	9
4.2 Kymmenen vinkkiä selkokielineen viestinnän kehittämiseksi	11

Liitteet

Liite 1: Tiivistelmä lausunnoista	13
Liite 2: Selkokielineä turvallisuuviestinnän sivustoja verkossa	13

1 Hankkeen keskeiset käsitteet

Joskus viestintä voi aiheuttaa odottamattomia reaktioita, vaikka tarkoituksena olisikin viestiä yksinkertaisesti. Häätokeskuslaitokseen otettiin esimerkiksi keväällä 2013 yhteyttä siitä syystä, että televisiossa oli näkynyt "Kokeiluvaaratiedote"-ilmoitus. Erikoinen termi oli synnyttänyt pelkoa kehitysvammaisten hoitolaitoksessa. Jälkeenpäin viranomaiset totesivat, että uudenlaisen kokeiluvaaratiedote-käsitteen sijasta olisi voitu toistaa esimerkiksi yksinkertaista lausetta "Tämä on testi".

Eräällä paikkakunnalla myös veden pilaantumisesta kertova tiedote oli koettu sekavaksi, sillä yksinkertaisen "Älä käytä vettä" -ohjeen sijasta tiedotteessa oli eritelty erilaisia veden puhtauksia, jolloin keskeinen ohje oli hukkunut yleiseen taustatietoon.

Selkokieli ja turvallisuus vaikuttavat ensi silmäyksellä tutuilta arjen käsitteiltä. Näennäinen helppous voi kuitenkin hämätä, sillä kuten yllä mainituissa tilanteissa oli tapahtunut, selkeiksi tarkoitetut viestit eivät välitykään vastaanottajille odotetulla tavalla, eivätkä täytä selkokielisyyden kriteerejä.

Selkokieli edellyttää toki lyhyitä lauseita ja yksinkertaisia sanoja, mutta hyvän selkotekstin tuottaminen vaatii harjoittelua, perehtymistä selkokielen periaatteisiin sekä käyttäjäryhmien kykyyn hahmottaa asioita.

Hankkeen toinen keskeinen käsite on turvallisuusviestintä. Turvallisuusviestinnän tavoitteena on, että ihmiset ja yhteisöt osaavat elin- ja toimintaympäristöissään ehkäistä onnettomuuksia ja toimia häiriötilanteissa oikeilla tavoilla. Turvallisuus liittyy moniin elämän alueisiin, mutta tässä hankkeessa aihe on rajattu sisäasiainhallinnon toimijoiden vastuualueisiin, kuten rikosten ehkäisyyn, paloturvallisuuteen ja turvalliseen vesillä liikkumiseen.

1.1 Selkokieli

Selkokielen periaatteita on kehitetty 1980-luvulta lähtien. Selkokieli on sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan helpommin luettavaa kuin yleiskieli. Selkokieli on tarkoitettu henkilöille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. Selkokielestä voivat tuki hyötyä myös muut lukijat.¹

Selkokielen määritelmä on muuttunut vuosien varrella jonkin verran. Uusin määritelmä lähtee liikkeelle yleiskielen määritelmästä, jonka mukaan yleiskieli on muotoasultaan kirjakielen normien mukaista, käyttää yleisesti tunnettua sanastoa (tai ainakin selittää käyttämänsä erikoistermit) ja on virkerakenteeltaan yksinkertaista.

¹ Selkokielen käsitteen kuvauksessa lähteenä: Selkokeskus

Vaikka selkokieli pohjautuu yleiskieleen, selkokielen teksti on erilaista luettavaa kuin yleiskieli. Selkojulkaisut ovat usein varsin lyhyitä. Lisäksi selkotekstien kieli on rakenteeltaan yksinkertaista ja käsitteistö arkipäiväistä. Aihe rajataan vain olennaisiin asioihin, kirjoittaja välttää pitkiä sanoja ja myös selittää käyttämänsä vaikeat ilmaisut. Selkokieli on erityisesti erityisryhmille suunnattu kielimuoto.

Kun yleiskieltä muutetaan selkokieliseksi, puhutaan mukauttamisesta. Vaikka kielen rakenteita ja sanastoa yksinkertaistetaan, selkokieli on kuitenkin ilmaisuvoimainen ja värikäs kielen muoto.

Esimerkki yleiskielen ja selkokielen eroista:

Yleiskielinen teksti

"Jos henkilö kokee tullessa uhatuksi tai häirityksi, uhkaajalle voidaan hakea lähestymiskieltoa."

Selkokielen teksti

"Jos joku häiritsee
elämäsi toistuvasti
tai uhkailee sinua,
voit hakea hänelle
lähestymiskieltoa."

Siteeraukset oppaasta: Jos joudut rikoksen uhriksi

1.2 Turvallisuusviestintä

Turvallisuusviestinnällä pyritään lisäämään ihmisten tietämystä turvallisuudesta ja onnettomuuksien ehkäisystä. Turvallisuusviestintää edistetään erilaisilla käytännön toimilla, joita ovat turvallisuuskoulutus, -valistus ja -neuvonta.

Pelastustoimen turvallisuuskoulutus on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Turvallisuuskoulutusta ovat muun muassa kouluille annettavat pelastuslaitoksen luennot, turvallisuuskävelyt, alkusammutuskoulutukset sekä poistumisharjoitukset.

Viranomaiset kohdentavat valistusta ja neuvontaa riskien arvioinnin perusteella. Pelastuslaitokset antavat neuvontaa muun muassa palotarkastusten ja pelastussuunnitelman laadinnan yhteydessä. Perinteisen valistuksen ja neuvonnan ohella järjestetään myös turvallisuuskampanjoita, kuten 112-päivä, Piippaako sinulla?, Kotitapaturmien ehkäisykampanja, Päivä paloasemalla ja Viisaasti vesillä -kampanjat. Lisäksi turvallisuusviestintään liittyy mediayhteistyötä.

Verkossa valistusta ja neuvontaa tarjotaan esimerkiksi pelastuslaitosten, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön sekä pelastustoimen internetsivuilla ja sosiaalisen median yhteisöissä. Lisäksi asiakaspalvelua tarjotaan niin verkossa, sähköpostitse, puhelimitse kuin kasvokkain asiakaspalvelupisteissäkin.

Jatkossa sisäasiainhallinto voisi tuottaa selkokielistä turvallisuusviestintää esimerkiksi rikosten ennaltaehkäisemisestä, perheväkivallasta, päihdeongelmista, vesillä pelastautumisesta, ihmiskaupasta, paloturvallisuudesta, hätänumeron käytöstä ja hätätilanteissa toimimisesta tai liikenneturvallisuudesta.

2 Selkokielen materiaalin käyttäjryhmet

Selkokielen materiaalin kttyjjiä on Suomessa yli 300 000 henkilöä. Kttyjmmristä ei ole laajoja tutkimuksia, mutta arvio (Hannu Virtanen, 2001) pohjautuu eri tahoilta kerättyihin tilasto- ja tutkimustietoihin. Kohderyhmän osuus Suomen väestöstä on noin 4-7 %.

Selkokielestä hyötyvät ihmiset, joiden kielitaidon puutteet vaikeuttavat yhteiskunnan toimintaan osallistumista sekä selviytymistä arjen tilanteista, esimerkiksi opinnoissa ja työelämässä. Selkokielen tarve vaihtelee eri ikäkausina, mutta suurimman kttyjryhmän muodostavat iäkkäät kansalaiset (lapset ja nuoret 4-8 %, työkäiset 4-6 % ja yli 65-vuotiaat 10-20 %).

Selkokielen tarpeen syyt ovat hyvin vaihtelevia. Tärkeimpiä syitä ovat lapsuus- ja sikiöajan kehityshäiriöt (perimän vaikutus), sairauden tai ikäntymisen aiheuttamat syyt ja erilaiset ympäristötekijät, kuten esimerkiksi kielivähemmistöön kuuluminen. Usein selkokielen tarvetta lisää näiden syiden yhteisvaikutus, kuten on esimerkiksi ikäntyvien maahanmuuttajien kohdalla.

Selkokielen kttyjät voidaan jakaa kolmeen ryhmään²:

1. Henkilöt, joiden kielelliset vaikeudet johtuvat synnynnäisestä ja pysyvästä neurobiologisesta poikkeavuudesta (neurologisen poikkeavuuden taustalla esim. kehitysvamma, dysfasia, lukivaikeus, ADHD)
2. Henkilöt, joilla on ollut normaali kielitaito, mutta jotka ovat menettäneet taidon (esim. muistisairaus, aivoverenvuoto, afasia tai tapaturma)

² Selkokeskus

3. Henkilöt, joille suomi ei ole äidinkieli (esim. kielenoppijat, vähemmistökielten puhujat)

Ryhmät 1 ja 2 tarvitsevat usein taustoittavaa tietoa ja perusymmärrystä esimerkiksi yhteiskunnallisista rakenteista ja toimijoista (esim. perustietoa, mitä poliisi tekee työkseen). Ryhmä 3 eli äidinkieleltään vieraskieliset on hyvin heterogeeninen ryhmä. Vieraskielisiä on Suomessa yli 200 000, mutta selkokielen tarpeet vaihtelevat merkittävästi riippuen mm. henkilön koulutuksesta, Suomessa asutun ajan pituudesta ja lähtömaasta. Osa tarvitsee selkokieltä 1-2 vuotta Suomeen asettumisen jälkeen, osalle taas selkokielestä voi muodostua pysyvä tiedonvälityskanava.

Keskeistä vieraskielisten ryhmässä on kulttuurisen tiedon tarjoaminen osana selkokielistä viestintää. Useimmilla maahanmuuttajilla on apuna vahva oman äidinkielen hallinta, mikä auttaa uuden kielen omaksumisessa. Lisäksi ryhmästä löytyy myös erityisen tuen tarvitsijoita, kuten muistisairaudesta kärsiviä vanhuksia, lukutaidottomia tai autistisia henkilöitä.

Selkokielen käyttäjiä koskevien tietojen ja hankkeessa tehdyn kartoituksen perusteella työryhmä päätyi johtopäätökseen, että selkokielistä materiaaleja suunniteltaessa ei tule huomioida erityisesti vain maahanmuuttajia. Työryhmä arvioi, että selkokielen materiaalin ja viestinnän puute on yleisempi ja laajempi ongelma, joka koskee useita eri kohderyhmiä. Käyttäjryhmien tarpeita tarkastellaan lähemmin seuraavissa kappaleissa, joissa kartoitetaan olemassa olevia turvallisuusviestinnän materiaaleja ja kuvataan, millaisia asioita materiaalien suunnittelussa ja jakeluissa olisi syytä ottaa huomioon.

3 Nykytilanne: Kartoitus selkokielistä turvallisuusaiheisista materiaaleista

Työryhmä kartoitti turvallisuusviestintään liittyvän selkokielen materiaalin kirjoja ja saatavuutta sisäasiainhallinnossa. Kävi ilmi, että materiaalia on tuotettu hyvin vähän, mutta sen tarvetta pidettiin suurena.

Tarkkoja suunnitelmia selkokielen materiaalin tuottamiseksi ei ollut tiedossa, mutta turvallisuuskampanja 112-päivän ohjausryhmä on päättänyt ottaa selkokielisyyden huomioon vuoden 2014 kampanjassa. Tavoitteena on, että teemaan liittyvissä uusissa materiaaleissa huomioidaan selkokieli. Kampanjapäivän tapahtumia järjestävät kymmenet turvallisuustoimijat yhteistyössä (mm. viranomaiset, järjestöt, liitot, koulut). Kampanjan ohjausryhmään kuuluvat sisäasiainhallinnosta Hätäkeskuslaitos, poliisi, sisäministeriön pelastusosasto sekä Rajavartiolaitos.

Kehitysvammaliiton selkokielen Papunet-verkkopalvelu sisältää myös useita turvallisuuteen liittyviä osioita, koskien esimerkiksi kodin paloturvallisuutta ja pyöräilijöitä liikenteessä. Linkkiosoitteet Papunetin ja muihin kartoituksessa esille tulleisiin materiaaleihin löytyvät tämän raportin lopusta.

3.1 Sisäasiainhallinnossa tuotetut materiaalit

Oheinen kaavio kuvaa, millaista turvallisuuteen liittyvää selkokielistä materiaalia turvallisuusviranomaiset ovat tuottaneet ja mille kohderyhmille materiaaleja on suunnattu. Mukana ovat tiedot myös työryhmään osallistuneen Suomen Punaisen Ristin turvallisuuteen liittyvistä selkokielistä materiaaleista.

Organisaatio	Mitä materiaalia tuotettu?	Kohderyhmä
Hätäkeskuslaitos	Hätäkeskuslaitos teetti vuonna 2012 ensimmäiset kuulovammaisille suunnatut viittomakieliset videot hätänumeron käytöstä. Videot on viitottu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ja ne löytyvät Hätäkeskuslaitoksen youtube-palvelusta. 112-päivä ja SPR:n Ystävä-toiminta ovat tehneet yhteistyössä vanhuksille ja syrjäytyneille suunnatun esitteen, joka kannustaa toimimaan oikein hätätilanteissa.	kuulovammaiset vanhukset, syrjäytyneet
Jokilaaksojen pelastuslaitos	Selkokielistä materiaalia on hyvin vähän toistaiseksi. Pohjois-Savon pelastuslaitos on tuottanut reaktiivista toimintaa käsittelevää selkokielistä materiaalia (esim. alkusammutukseen liittyvää).	selkokielen erilaiset käyttäjäryhmät
Maahanmuuttovirasto ja Joutsenon vastaanottokeskus	Maahanmuuttovirasto ei ole tuottanut turvallisuusaiheista selkokielistä materiaalia. Turvallisuusviestintä ei ylipäättään koske viraston toimialaa muuten kuin vastaanottokeskusten kautta. Vastaanottokeskuksien yleiset arkipäivän infotaulut ovat selkokielistä ja samaten esimerkiksi paloturvallisuusinfon kutsu. Joutsenon vastaanottokeskus ja	turvapaikanhakijat

	Maahanmuuttovirasto: Ihmiskauppa.fi -sivuilla uhrille tai hänen auttajalleen suunnattua osuutta 'Haetko apua' on kielellisesti ja rakenteellisesti yksinkertaistettu ja selkeytetty. Selkokielistä teksti ei kuitenkaan ole, vaan kyse on yksinkertaisesta yleiskielestä. Joutsenon vastaanottokeskuksen ja Maahanmuuttoviraston tuottamissa Työssä Suomessa -esitteessä ja Info-sivuissa on tavoiteltu yksinkertaisuutta ja selkeäkielisyyttä. Materiaali on kohdistettu turvapaikanhakijoille ihmiskaupan ennaltaehkäisemiseksi. Nämä eivät ole selkokielistä, vaan tekstiin on jouduttu sisällyttämään joitain hyvinkin vaikeita sanoja. Tekstit on käännetty usealle kielelle.	ihmiskaupan uhrin
Rajavartiolaitos	Rajavartiolaitos ei ole tuottanut selkokielistä materiaalia.	
Sisäministeriö	Sisäministeriön Alpo-kotouttamishankkeessa tuotettiin Perustietoa Suomesta -esite maahan muuttaville ulkomaalaisille. Esitettä julkaisee nykyisin työ- ja elinkeinoministeriö.	maahanmuuttajat
Poliisihallitus, Poliisiammattikorkeakoulu	Materiaalia ei ole, mutta Poliisiammattikorkeakoulun mukaan selkokielen materiaalin puuttuminen tai vähyys on suuri ongelma: Poliisin asiakasryhmissä on huomattava osa niitä, joilla on suuria vaikeuksia ymmärtää normaalilukijan ehdoilla laadittuja viranomaistekstejä.	
Suomen Pelastusalan keskusjärjestö, SPEK	Täydellisesti selkokielisyyden kriteerit täyttävää materiaalia ei ole, mutta erityisesti maahanmuuttajille suunnattu Paloturvallisuutta kotona -esite on lähellä selkokielisyyttä (Selkokeskus on kommentoinut sisältöä). Esite julkaistaan vuoden 2013 aikana.	maahanmuuttajat, ikääntyneet

	Ryhdyttäessä tulityöhön -oppikirjasta on tuotettu selkokielistä materiaalia tulityökouluttajien käyttöön. Kyseessä on tulostettava materiaali, joka on oppikirjan tukimateriaali. Sitä jaetaan maahanmuuttajille ja muillekin tarvitseville.	maahanmuuttajat, muut tarvitsijat
Suomen Punainen Risti	Ensiapuohjeet maahanmuuttajille: Punainen Risti oli apuna asiantuntijaroolissa, kun ammattikorkeakoulun opiskelijat tekivät ensiapuoppaan selkokielellä. Opas tehtiin nopeasti ja siihen jäi vaikeita ilmaisuja. Punainen Risti ei ottanut opasta käyttöön. Ensiapuohjeet kehitysvammaisille: Suunnattu omassa kodissaan ja ryhmämuotoisesti asuville kehitysvammaisille. Ilmestyy 2013. Ensiapuohjeet julkaisee Kehitysvammaisten palvelusäätiö. Punainen Risti ollut asiantuntijaroolissa mukana tekemässä niitä.	kehitysvammaiset

Yhteenveto:

- Selkokielistä materiaalia on tuotettu hyvin vähän, mutta tarve koetaan suureksi.
- Työryhmässä nähtiin tarve kokonaissuunnitelmalle sekä hallinnonalan viestijöiden yhteiselle koulutukselle/perehdytykselle, jotta viranomaiset osaisivat sitä joko itse tuottaa tai tilata sellaista ulkopuolisilta tuottajilta.
- Haaste: miten ilmaista vaikeita termejä ja asioita arkikielen käsitteillä? Lyhyet lauseet eivät takaa selkokielisyyttä.
- Maahanmuuttajia ei nähdä turvallisuusviestinnän erityisimpänä kohderyhmänä, paitsi ihmiskauppakysymyksissä. Selkokielen materiaalin puute nähdään yleisenä ja laajana ongelmana (esim. tarpeen selkeät ohjeet veneilijöille, rikoksista suojautumiselle). Tosin vieraskielisten osalta selkokielen viestinnän tarve voi kasvaa paikallisesti muun muassa suurilla rakennustyömailla (esim. ydinvoimalahanke), missä suuri osa työntekijöistä voi olla ulkomaalaisia. Osa heistä

viipyy maassa lyhyemmän ajan, mutta turvallisuusasioista on viestittävä kaikille tehokkaasti.

- Maahanmuuttajilla on useita eri äidinkieliä, joten heille suunnatun materiaalin tulisi olla yksinkertaista suomen kieltä tai visuaalista (samaa materiaalia voisivat hyödyntää myös muut selkomateriaalin tarvitsijat).
- Materiaaleja olisi kiinnostus tuottaa yhteistyössä eri kumppaneiden kanssa (esim. SPR, Selkokeskus ja sisäasiainhallinnonalan toimijat). Myös yksityisen sektorin yrityksiä, jotka ovat tekemisissä selkokielen kohderyhmien kanssa, kannattaa kontaktoida tiedon jakamiseksi.
- Selkomateriaalin tuottaminen vaatii tietoa kohderyhmien tarpeista materiaalille (esim. kehitysvammaiset).
- Jos materiaalit löytyvät jatkossa myös verkosta, kaikki voivat linkittää niitä kotisivuilleen ja jakaa säännöllisesti sosiaalisen median palveluissa eteenpäin. Olennaista on kuitenkin huomioida myös käyttäjäryhmät, jotka eivät käytä internetiä ja sosiaalista mediaa. Vanhainkodeissa ja hoitolaitoksissa toimivampia viestintävälineitä voivat olla esimerkiksi huoneentaulut, esitteet ja videot.
- Selkosanomien voi tehdä juttuja eri aiheista tai lehden väliin on mahdollista tuottaa liite viestittävästä aiheesta.

4 Suositukset

4.1 Suunnitelma selkokielen materiaalin tuottamisesta

Työryhmä esittää erilaisia suosituksia selkokielen turvallisuusviestinnän parantamiseksi. Ensimmäisenä on kuvattu suunnitelma tuotettavista materiaaleista ja suosituksia niistä tiedottamiseksi. Toisena esitellään yleisiä suosituksia, joita selkokielisessä viestinnässä ja osaamisen kehittämisessä on hyvä ottaa huomioon.

Onnettomuuksien ehkäisy (esim. paloturvallisuus, alkusammutus)

- **Materiaali:** Otetaan lisäpainos SPEK:in tuoreesta Paloturvallisuutta kotona -esitteestä jaettavaksi pelastuslaitoksille ja Häätäkeskuslaitokselle. Esite on suositeltavaa julkaista myös verkossa.
- **Jakelu ja markkinointi:** pelastuslaitokset, Häätäkeskuslaitos, lisäksi materiaalia voisi jakaa esimerkiksi Asumispalvelusäätiö Aspa ja Selkosanomien.
- **Toteutusvuosi:** 2014-2015
- **Materiaali:** Video tai visuaalinen verkkosivu onnettomuuksien ennaltaehkäisystä ja paloturvallisuudesta. Koska paloturvallisuuden riskiryhmää ovat erityisesti iäkkäät ihmiset, esitystavassa olisi hyvä välttää pienikokoisen tai pitkien tekstien lukemista. Videolla tai kuvina voisi konkreettisesti näyttää, mitä tarkoittaa esimerkiksi alkusammutus. Verkossa julkaistun esityksen lisäksi voisi myös tuottaa lyhyen esitteen ydinasioista.

- Toteutus: SPEK, Suomen Palopäällystöliitto, pelastuslaitoksen edustajat, sisäministeriön pelastusosasto yhteistyössä Selkokeskuksen ja Papunetin tiimien kanssa.
- Jakelu ja markkinointi: lanseeraukseen ja markkinointiin voivat osallistua kaikki sisäasiainhallinnon toimijat. Myös seuraavia toimijoita on suositeltavaa pyytää välittämään tietoa omille sidosryhmilleen: Suomi.fi, Vanhustyön keskusliitto, Suomen Vanhusten turvakotiyhdistys ry., Svenska pensionärsförbundet rf ja Infopankki.fi.
- Toteutusvuosi: 2014-2015

Hätänumeron käyttö

- Materiaali: Ohjeistus verkossa. Selkokielen tärkeimpien käyttäjäryhmien lisäksi ohje soveltuu myös turisteille, jotka vierailevat Suomessa eripituisia aikoja.
- Toteutus: Hätäkeskuslaitos.
- Jakelu ja markkinointi: Ohjetta voivat markkinoida sisäasiainhallinnon toimijat ja olisi suositeltavaa, että sitä tarjotaan linkitettäväksi myös kuntien matkailusivustoille, Suomi.fi -sivustolle, maahanmuuttajille suunnatun Infopankki.fi:n ja selkokielen Papunetin verkkosivuille.
- Toteutusvuosi: 2014-2015

Hätäilmoituksen tekeminen tekstiviestillä, ohje kuulovammaisille

- Materiaali: käyttäjäystävällinen verkkosivu erityisryhmille. Hätäkeskuslaitos on tuottanut pdf-muodossa olevan ohjeen, jota jaetaan kohderyhmille heidän yhdistyksiensä kautta. Ohjeen teksti päivitetään selkokielelle.
- Toteutus: Hätäkeskuslaitos
- Toteutusvuosi: 2014
- Jakelu ja markkinointi: kuurojen ja viittomakielisten yhdistykset. Ohjeen saa myös pyytämällä sähköpostitse. Hätätekstiviestinumeroita ei voi markkinoida julkisesti, jotta kansalaiset eivät alkaisi käyttää niitä hätänumeroon soittamisen lisäksi.
- Numerot saattavat muuttua uuden hätäkeskustietojärjestelmän myötä vuonna 2015, jolloin asiasta tiedotetaan laajasti.

Ihmiskauppa, tietoa uhreille

- Materiaali: Painettua materiaalia ja lisätietoa Ihmiskauppa.fi -sivustolle. Tavoitteena on jakaa perustietoa työnhausta ja työelämästä Suomessa sekä tietoa, miten toimia vastaanottokeskuksessa, jos löytää töitä. Viestintä on suunnattu turvapaikanhakijoille ja tarkoituksena on työhön liittyvän hyväksikäytön ja ihmiskaupan ennaltaehkäisy.
- Toteutus: Joutsenon vastaanottokeskuksen ja Maahanmuuttoviraston Hapke-hanke.
- Jakelu ja markkinointi: Infopankki.fi -portaali, sisäministeriö, vähemmistövaltuutettu, työ- ja elinkeinoministeriö, etnisten suhteiden neuvottelukunta, Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskukset, poliisi ja suomi.fi.
- Toteutusvuosi: 2014-2015

Vesiturvallisuuteen ja veneilyyn liittyvät ohjeet

- **Materiaali:** Selkokieleiset ohjeistukset aiheista: jos joudut merihätään, veneilijän pakolliset turvallisuusvarusteet, promilleraja vesillä ja turvallisuus jäällä liikkeessä. Materiaalit kannattaa julkaista verkossa (esim. videona ja verkkosivuna), jotta yhteistyökumppanit voivat helposti jakaa tietoa omille sidosryhmilleen.
- **Toteutus:** Rajavartiolaitos, yhteistyökumppaneina voisivat toimia esimerkiksi Trafi, Hengenpelastusliitto ja Selkokeskus.
- **Jakelu ja markkinointi:** poliisi, sisäministeriö, kunnat, infopankki.fi, suomi.fi, pelastuslaitokset, Papunet.
- **Toteutusvuosi:** 2014-2015

Rikokset ja turvallisuus: rikoksilta suojautuminen, perheväkivalta

- **Materiaali:** Perusohjeet rajatuista aiheista. Suunnittelussa suositellaan pyytämään kommentteja Selkokeskukselta, jotta eri kohderyhmien tarpeet ja lähtökohdat huomioidaan. Esitystavaksi suositellaan painettua materiaalia, jolloin jakaminen onnistuu helposti asiakaskohtaamisissa esimerkiksi terveyskeskuksissa, työpaikoilla tai poliisilaitoksissa. Materiaaleista olisi hyvä julkaista myös verkkoversiot.
- **Toteutus:** Poliisihallitus ja Poliisiammattikorkeakoulu yhteistyössä Selkokeskuksen kanssa.
- **Jakelu ja markkinointi:** Materiaalien jakopaikoiksi suositellaan terveyskeskuksia, vastaanottokeskuksia, yhdistyksiä (esim. Miessakit ry, Monika-naiset, Ensi- ja turvakotien liitto) sekä poliisilaitoksia. Lisäksi sidosryhmät voivat jakaa materiaaleista tietoa kotisivuillaan ja sosiaalisen median palveluissa.
- **Toteutusvuosi:** 2014

Liikenneturvallisuus

- **Materiaali:** Toteutuksessa suositellaan ensisijaisesti visuaalista havainnollistamista, jotta vältetään ohjeiden vaikeaselkoisuus koskien esimerkiksi liikennesääntöjä. Aiheita ovat esimerkiksi kävelijän turvallisuus (heijastimen käyttö yms.), pyöräily ja promilleraja liikenteessä. Julkaisupaikaksi suositellaan verkkoa, mutta aiheesta voi painattaa myös pienemmän esityksen/esityksiä jaettavaksi esimerkiksi tapahtumissa ja oppilaitosvierailuissa.
- **Toteutus:** Poliisiammattikorkeakoulu, yhteistyössä esimerkiksi Liikenneturvan ja Selkokeskuksen kanssa.
- **Jakelu ja markkinointi:** poliisi, sisäasiainhallinnon yhteistyökumppanit, suomi.fi.
- **Toteutusvuosi:** 2014

4.2 Kymmenen vinkkiä selkokieleisen viestinnän kehittämiseksi

1. Selkokielen käsitteistö on arkipäiväistä. Vaikeiden käsitteiden avaamiseen ei ole yksiselitteistä ohjetta, sillä siihen vaikuttaa se, millainen julkaisu on kyseessä (esim. verkkosivu, kuunneltava radiouutislähetys tai video). Verkkoteksteissä on mahdollista hyödyntää myös esimerkiksi tool tip -toimintoa eli tekstilaatikkoa, joka ilmestyy näkyviin osoitettaessa kohdetta hiirellä. Osa selkokielen käyttäjistä hyötyy verkossa termipankeista, jonne tietyn aihepiirin avainkäsitteet on koottu. Tärkeää termien selittämisessä on valita huolellisesti juuri ne, jotka lukijan halutaan ymmärtävän ja keskittyä valittujen termien havainnolliseen ja motivoivaan selittämistapaan. Kaikkea ei voi, eikä kannata selittää, jotta teksti pysyy sopivan lyhyenä ja napakkana.
2. Selkokielen käyttäjiä on useita. Ota selvää kohderyhmän tarpeista, esteettömistä julkaisumuodoista, jakelutavoista ja yhteistyökumppaneista. Tiedottaa voi esimerkiksi huoneentauluilla asuntoloissa tai esitteissä rajanylityspaikoissa.
3. Materiaalin ei tarvitse aina olla tekstiä: Heikosti lukevien lukumotivaatio on usein vähäinen. Videohaastattelu voi joissain tilanteissa olla toimiva ratkaisu tiedon välittämiseen.
4. Tiedota materiaalista eri kumppaneille, jotta he linkittävät tietoa kotisivuilleen ja jakavat sitä seuraajilleen sosiaalisen median palveluissa tai mahdollisia muita väyliä pitkin.
5. Viranomaishenkilöstön on suositeltavaa lukea alan oppaita ja/tai hankkia koulutusta ja osaamista. Selkokielestä voi antaa ohjeita esimerkiksi uuden työntekijän perehdytyksessä. Koulutuksessa kannattaa käyttää havainnollistavia esimerkkitehtäviä (esim. kerro uutinen selkokielellä). Myös suulliseen viestintään voidaan hankkia koulutusta (esim. poliisien asiakaskohtaamiset).
6. Selkokeskuksen asiantuntijoilta voi tilata selkotekstien muokkauksia. Materiaalille voi myös hakea Selkologoa (logo on maksuton). Suomessa on muutama suomenkielinen yritys, joilla on kokemusta selkokielistämisestä. Lisäksi löytyy yksityisesti työskenteleviä ammattilaisia. Ruotsinkielisten julkaisujen selkokielen voi tarkistaa esimerkiksi LL-Center/FDUV. Verkkosivun saavutettavuuden voi tarkistaa Papunet-verkkopalvelu tai muu alan toimija.
7. Mitä verkossa tulee ottaa huomioon: <http://papunet.net/saavutettavuus>
8. Selkokielisissä teksteissä tulee huomioida muun muassa tekstien rivitys, kirjaimen koko ja tyyppi, palstoitus ja visuaalisesti helposti hahmotettava ulkoasu. Tekstin lisäksi voi hyödyntää myös kuvia, grafiikkaa, videoita tai muita visuaalisia elementtejä.
9. Selkokielisessä materiaalissa ei mennä koskaan syvälle asiaan. Kiinnostuneen lukijan voi tarvittaessa ohjata esimerkiksi verkkosivulle, koska osa lukijoista kaipaa myös taustoittavampaa tietoa.

10. Tietoa ja ohjeita selkokielisestä viestinnästä löytyy alan oppaista: Selkokielen käsikirja, Hannu Virtanen, 2009. Alan perusteos, josta löytyy tietoa selkokielen kehittämistyöstä ja tutkimuksesta, selkokirjoitusohjeista sekä selkosovelluksista. Selkokieli ja vuorovaikutus, toim. Johanna Kartio, 2009. Käytännöllinen opas, josta löytyy tietoa selkokielen käytöstä puheessa ja vuorovaikutuksessa.

Liitteet

Liite 1: Tiivistelmä lausunnoista

XXXX

Liite 2: Selkokielisiä turvallisuusviestinnän sivustoja verkossa

Selkokielistä tai yksinkertaistettua turvallisuusaiheista materiaalia verkossa:

- Kodin paloturvallisuus: <http://papunet.net/selko/tietoa/turvallisuus/kodin-paloturvallisuus/>
- Jos joudut rikoksen uhriksi: <http://papunet.net/selko/tietoa/turvallisuus/jos-joudut-rikoksen-uhriksi/>
- Mikä on rikos ja mitä siitä seuraa: http://papunet.net/_pelit/_tarinat/kuvakirja/lue/rikos_ja_seuraamus
- Jalankulkija liikenteessä: <http://papunet.net/selko/tietoa/turvallisuus/jalankulkija-liikenteessa/>
- Viittomakieliset videot hätänumeron käytöstä. Videot on viitottu suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi: www.youtube.com/playlist?list=PLimTgUOBPIjgUFFrGNGnXVGJGFwSCksoY
- Pyöräilijä liikenteessä: <http://papunet.net/selko/tietoa/turvallisuus/pyorailija-liikenteessa/>
- Paloturvallisuutta kotona: www.spek.fi/Suomeksi/Paloturvallisuus/Erityisryhmien-asumisturvallisuus/Materiaalit
- Liikenneturvan selkosivusto: www.liikenneturva.fi/www/selkosivusto/index.php
- Tietoa säteilystä ja miten suojautua: www.stuk.fi/selkosivut
- Tuotteiden ja palveluiden turvallisuus: www.tukes.fi/fi/kuluttajille/selkokielliset-kuluttajasivut/
- Turvallisuussanastoa: <http://www.papunet.net/materiaalia/turvallisuussanastoa>
- Turvaopas senioreille: www.rikosentorjunta.fi/fi/index/julkaisut/neuvostonjulkaisut/oppaat/turvaohjeitase-nioreille.html

Sisäinen turvallisuus

23/2013

Selkokielen turvallisuusviestintä sisäasiainhallinnossa

Selkokielen turvallisuusviestinnän kehittäminen on osa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa, jonka tavoitteena on parantaa arjen turvallisuutta ja ehkäistä turvallisuusongelmia.

Selkokielen materiaalin käyttäjiä on Suomessa yli 300 000 henkilöä. Selkokielestä hyötyvät ihmiset, joiden kielitaidon puutteet vaikeuttavat yhteiskunnan toimintaan osallistumista sekä selviytymistä arjen tilanteista, esimerkiksi opinnoissa ja työelämässä. Selkokielen turvallisuusviestintä -hankkeen työryhmä selvitti, että sisäasiainhallinnossa selkokielistä materiaalia on tuotettu hyvin vähän, mutta viranomaistahot kokevat aiheen ja siihen panostamisen tärkeäksi. Eri toimijoiden tavoitteena on huomioida selkokielen käyttäjäryhmiä, esimerkiksi ikääntyneitä ja vieraskielisiä, entistä tehokkaammin turvallisuuteen liittyvässä viranomaisviestinnässä.

Työryhmän laatima julkaisu sisältää tietoa selkokielen periaatteista ja käyttäjäryhmistä, sisäasiainhallinnon tuottamasta turvallisuusviestinnästä sekä suosituksia, millaista selkokielistä turvallisuusviestinnän materiaalia viranomaisten olisi tarpeen tuottaa.

SM:n julkaisusarjan teemat ovat:

Hallinto

Sisäinen turvallisuus

Maahanmuutto

Yhdenvertaisuus

Keskustelualoitteet

Julkaisujen verkkosivut:

www.intermin.fi/julkaisut

Tilaukset:

Sisäasiainministeriö
PL 26, 00023 Valtioneuvosto

ISSN 1236-2840

ISBN 978-952-491-865-7 (nid.)

ISBN 978-952-491-866-4 (PDF)